

ACTIVITATEA POLITICO-IDEOLOGICĂ A „OAMENILOR MUNCII” ÎN ORADEA (1970-1989). CONTRIBUȚII DOCUMENTARE

Cristian Culiciu*

THE POLITICAL AND IDEOLOGICAL ACTIVITY OF THE WORKING CLASS IN ORADEA BETWEEN 1970 AND 1989. DOCUMENTARY CONTRIBUTIONS

Abstract

The "working class" represents the main human element of socialism. Any communist regime is based on a (wanna be) solid number of workers, as well as farmers. In communist Romania, education, at any forms, was ruled by ideology, so pupils, students and any whom participated in a form of education was to know and follow many sorts of propaganda. The working class followed, in that period, both literacy and propaganda courses. These kinds of courses were held at the "Intercounty Party School" and in factories and institutions. Participation was mandatory for some of them, where political, historical and economical subjects were discussed.

Keywords: Romania, communism, Oradea, propaganda, workers, history of communism, agenda, institutions, courses.

Ideologia era o componentă esențială a sistemului comunist, ea stând la baza „luptei de clasă” desfășurate împotriva „exploataților” (burghezia, bancherii, economiștii, vechii reprezentanți ai partidelor politice interbelice). „Lupta de clasă este lege a dezvoltării societății noastre”¹, se preciza în cadrul celui de-al doilea congres al Partidului Muncitoresc Român, idee reluată, desigur sub forme diverse, în cadrul următoarelor Congrese. Cei angrenați în „lupta de clasă” erau, de fapt, „înrolați” într-un război rece împotriva categoriilor de „dușmani” amintite mai sus². Pregătirea ideologică a muncitorului era crucială, în condițiile în care el era considerat elementul esențial, pionul principal al regimului.

Pentru pregătirea ideologică a „omului nou”, Statul totalitar ar fi urmărit să intervină în toate componentele vieții publice și private a cetățenilor. Reducerea contrastelor sociale, organizarea oamenilor în direcția servirii cauzei socialismului, reducerea posibilității de formulare a unor idei noi ar fi fost alte scopuri urmărite prin educarea politico-ideologică. Practic, regimul avea nevoie de sprijinul maselor, altfel puțin receptive la acesta, astfel optându-se pentru modelarea lor în direcția dorită³.

Perioada la care ne referim aici este cea următoare modificărilor produse în activitatea politico-ideologică în anul 1971. Pe parcursul aceluși an, au fost luate o serie de măsuri noi, influențate în principal de schimbarea de percepție a lui Nicolae Ceaușescu în acest sens, după vizitele oficiale efectuate în Asia orientală.

Discuții în această direcție au avut loc, la nivelul conducerii P.C.R., în cadrul teleconferinței din 28 iunie 1971. Activitatea din unele unități economice fiind considerată nesatisfăcătoare, N. Ceaușescu a cerut intensificarea activității politico-ideologice a muncitorilor, respectiv „intensificarea spiritului revoluționar”⁴. În această direcție, comitetelor județene de partid le-a fost solicitat „să analizeze fiecare toate aspectele ideologiei”⁵, pentru ca discuții concrete să poată fi purtate la nivel național în toamna anului 1971.

Între timp, pe 6 iulie erau publicate *Propunerile de măsuri pentru îmbunătățirea activității*

* drd. Universitatea Oradea, cristianculiciu@yahoo.com.

¹ Apud. Dinu C. Giurescu (coord.), *Istoria românilor*, vol. X, Editura Enciclopedică, București, 2013, p. 517.

² *Ibidem*.

³ Margarita Chabanna, „Metodele formării conștiinței sociale în statul totalitar: rolul manipulării psihologice”, în *Arhivele totalitarismului*, 2013, nr. 3-4, p. 185-186.

⁴ Mihnea Berindei, Dorin Dobrințu, Armand Goșu (editori), *Istoria comunismului din România*, vol. II, Polirom, 2012, doc. 97, p. 621-623.

⁵ *Ibidem*, p. 624.

ideologice de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii⁶, document urmat de *Raportul privind activitatea ideologică, politico-educativă și cultural-artistică*, acesta cunoscut drept „Tezele din iulie”. Tematica lor era una extinsă, de la „rolul conducător” al P.C.R. în viața socială (gradul de penetrație, influența sa), la creșterea nivelului de pregătire ideologică a cadrelor de partid, inclusiv mai buna reprezentare a factorului ideologic și a activității muncitorilor în mass-media. Conform actului, „Educația comunistă a maselor” era principalul scop a noilor măsuri, organizațiile muncitorești având obligația organizării unor dezbateri privind „munca ideologică (propaganda – n.C.C.) și cultural-educativă de masă”, prin ultima înțelegându-se cultivarea științei de carte și înființarea echipelor culturale la nivelul întreprinderilor și instituțiilor, acestea alături de prezentarea periodică a conținutului documentelor prezentate în cadrul Conferințelor și Congreselor P.C.R.⁷. Accentul cădea în mare măsură asupra pregătirii muncitorilor și a tinerilor, fie aceștia angajați sau nu. Motivul principal al luării acestor măsuri ar fi fost creșterea influenței Partidului Comunist în cadrul societății⁸.

Programul ideologic, în forma definitivată cu ocazia Plenarei Comitetului Central al P.C.R. din 3-5 noiembrie 1971, a fost, mai târziu, aprobat în cadrul Congresului al XI-lea al P.C.R. din 24-27 noiembrie 1974. Măsurile de extindere a educației politico-ideologice a populației au fost luate cu atât mai mult cu cât conducerea P.C.R. a căutat să se legitimizeze în fața sa prin recursul la principalele momente ale istoriei românilor. Apariția curentului protocronist⁹ indica începutul naționalismului ceaușist, gândit ca o „replică la dominația sovietică”¹⁰. În acest sens, în perioada 1971-1974 s-au creat câteva sărbători, cum ar fi 375 de ani de la prima unire politică a Țărilor Române sub Mihai Viteazul sau 125 de ani de la revoluția de la 1848. Mai târziu, pentru anul 1980 se fixase sărbătorirea a 2050 de ani de la constituirea statului dac centralizat, în timpul lui Burebista. Tot în scopul ieșirii din umbra U.R.S.S., prin intensificarea propagandei ideologice s-a răspândit tot mai mult cultul personalității lui Ceaușescu.

La nivel național, activitatea politico-ideologică era discutată în cadrul Plenarelor, a Conferințelor Naționale și a Congreselor Partidului Comunist Român, respectiv era reglementată prin documentele interne ale P.C.R.. De asemenea, ideologia comunistă era propagată prin Consiliul Culturii și Educației Socialiste (C.C.E.S.), creat în subordinea C.C. al P.C.R. și al Consiliului de Miniștri¹¹.

De activitățile politico-educative se ocupau organizațiile de partid ale unităților economice și instituțiilor, în care membri erau angajații acestora. Totodată, sarcini în acest sens aveau sindicatele, organizațiile de femei, Uniunea Tineretului Comunist (U.T.C.) și „uniunile de creație” (entități cu profil cultural). Aceste organizații aveau obligația, dată de Conferința Națională a P.C.R. prin Frontul Unității Socialiste¹², să desfășoare activități de natură să promoveze și să fixeze în rândul angajaților date privind mișcarea comunistă, sistemul social și cel economic socialist, în termeni generali vorbindu-se despre construirea, în mentalul colectiv, a unei „concepții științifice despre lume și viață”¹³ (altfel spus, educație de tip ateist-științifică). La acestea se adăugau principii privind buna cooperare între etnii, „apărarea proprietății socialiste”

⁶ Nicolae Ceaușescu, *Propuneri de măsuri pentru îmbogățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii – 6 iulie 1971. Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative – 9 iulie 1971*, Editura Politică, București, 1971, 87p.

⁷ Mihnea Berindei, Dorin Dobrințu, Armand Goșu (editori), *op. cit.*, p. 640.

⁸ Dinu C. Giurescu (coord.), *op. cit.*, p. 519; Adam Burakowski, *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989, geniul Carpaților*, Polirom, 2011, p. 155.

⁹ Edgar Papu, „Protocronism românesc”, în *Secolul 20*, nr. 5-6, 1974, p. 9.

¹⁰ Katherine Verdery, *Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu*, Humanitas, București, 1994, p. 104.

¹¹ Adrian Cioroianu, „Cine a profitat de cultul lui Ceaușescu?”, în *Historia*, an X, nr. 99, martie 2010, p. 16

¹² *Decretul nr. 301 din 15 septembrie 1971 privind înființarea, organizarea și funcționarea CCES*, în *Colecția de legi și decrete 1971*, vol. III – 1 iulie – 30 septembrie, editat de Consiliul de Stat, colegiul redacțional al buletinului oficial al R.S.R., 1971, p. 99-103.

¹³ Frontul era principalul organizator, la nivel național, al acțiunilor de pregătire politică, ideologică, dar și profesională a angajaților, în subordinea sa fiind toate organizațiile politice și sindicale de întreprindere și instituție din țară. Vezi: *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura Politică, București, 1975, p. 139-141.

și sprijinirea economiei planificate sau privind familia, ca nucleu fundamental al societății¹⁴.

Principalul mijloc de expunere și asimilare a acestor „concepții” erau cursurile și seminariile. Documentele de partid, între care rapoartele privind activitatea P.C.R. prezentate de Nicolae Ceaușescu în cadrul Conferințelor Naționale și Congreselor, rapoartele acestor întruniri, deciziile lor cu privire la viața politică erau obligatoriu de prezentat în cadrul cursurilor¹⁵. Alături de acestea se țineau dezbateri, consultații, simpozioane, „răspunsuri la întrebări”, informări politice și discuții¹⁶. De asemenea, în locurile unde se țineau, de regulă, astfel de cursuri, se organizau „puncte de informare și documentare” conținând volume și documente specifice¹⁷.

Existau atât subiecte generale, abordate în toate localitățile și adunările ținute, cât și discuții pe teme particulare, specifice locului sau domeniului de activitate. De pildă, două teme generale se refereau la „eficiența economică și productivitatea muncii”, respectiv „afirmarea spiritului revoluționar, combativ” a membrilor de partid¹⁸.

Educarea politico-ideologică se făcea și prin organizarea formațiilor culturale ale întreprinderilor și instituțiilor, ele având posibilitatea participării la Festivalul Cântarea României¹⁹.

La nivel național, în anul 1972 erau circa 2,23 milioane de membri de partid²⁰. La nivelul județului Bihor, dacă în anul 1968 exista un total de 68.500 de membri de partid, în anul 1988, numărul acestora era de 101.726²¹.

Între membrii de partid „beneficiari” ai cursurilor, seminariilor și conferințelor de educație politico-ideologică, erau cei ce ocupau funcții administrative, politice, dar și propagandistii, alături de nemembrii de partid, membrii sindicatelor și simplii angajați. Desigur, cei care aveau carnet de membru P.C.R. erau cu atât mai mult obligați să-și însușească principiile dicatate „de sus” și deciziile luate de către forul superior.

Educația politico-ideologică era promovată ca „forță motrice” a schimbărilor sociale, aceasta din perspectiva transformărilor de mental pe care le-ar fi produs. Era o „armă” capabilă să „dinamizeze” societatea, dar a cărei putere nu era niciodată suficient exploatată, cum reiese din discursuri și pozițiile luate în presă. În propagarea culturii marxiste în rândul muncitorilor se făcuseră progrese, întotdeauna perfectibile²².

În cadrul comitetului județean P.C.R. Bihor, măsurile anului 1971 au fost discutate în prezența lui Dumitru Popescu²³. În mod uzual, dar mai ales în acel moment, discuțiile privind activitatea ideologică cuprindeau componenta „autocritică”, în care reprezentanții întreprinderilor vorbeau despre progresele și „neajunsurile” activității propriu-zise.

La nivelul județului Bihor a fost editată o broșură cuprinzând un *Program de măsuri* în acest sens²⁴. Între solicitări, amintim atragerea unui număr mai mare de muncitori din sectorul

¹⁴ *Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 19-21 iulie 1972*, Editura Politică, București, 1972, p. 504.

¹⁵ *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura Politică, București, 1975, p. 157-160.

¹⁶ *Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 19-21 iulie 1972*, Editura Politică, București, 1972, p. 505; *Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 7-9 decembrie 1977*, Editura Politică, București, 1978, p. 289-300; Nicolae Ceaușescu, *Raport cu privire la stadiul actual al edificării socialismului, la realizarea Planului național unic de dezvoltare economico-socială, la programele speciale și la măsurile pentru îndeplinirea cu succes a cincinalului, a hotărârilor Congresului al XII-lea al partidului prezentat la Conferința Națională a P.C.R., 16 decembrie 1982. Cuvântare la încheierea lucrărilor Conferinței Naționale, 18 decembrie 1982*, Editura Politică, București, 1982, p. 47-56.

¹⁷ *Scânteia*, anul LVII, nr. 14251, 14 iunie 1988, p. 3.

¹⁸ *Idem*, anul LIII, nr. 12791, 8 octombrie 1983, p. 4.

¹⁹ *Idem*, nr. 12991, 31 mai 1984, p. 1.

²⁰ *România liberă*, anul XLII, nr. 12220, 15 februarie 1984, p. 2.

²¹ *Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 19-21 iulie 1972*, Editura Politică, București, 1972, p. 499.

²² Cristian Culiciu, „Structura organizatorică a Comitetului Județean PCR Bihor. Statistici 1968-1988”, în *Crisia*, XLVI, 2016, p. 168.

²³ „Asigurarea dezvoltării în ritmuri înalte a țării, mersul său accelerat pe calea progresului economico-social impun intensificarea puternică a activității ideologice și politico-educative de formare a conștiinței noi, revoluționare”. Vezi: *Scânteia*, anul LVII, nr. 14521, 14 iunie 1988, p. 1.

²⁴ Dumitru Popescu „Dumnezeu” devenise, în acei ani, omul de încredere al lui Nicolae Ceaușescu

industrial în structura „comisiilor și colectivelor obștești”, creșterea rolului adunărilor de partid în cadrul organizațiilor de bază, dar și verificarea anuală, de către comitetele județean, municipal, orașenești și comunale de partid, a activității tuturor organizațiilor de bază. Era, de asemenea, reglementată activitatea de control din cadrul organizațiilor, frecvența adunărilor generale a tuturor comitetelor de partid. Tematica pentru lectorii și propagandiștii care țineau cursuri și dezbateri urma să fie elaborată în cursul trimestrului IV al anului 1971 și trimestrului I, 1972, concomitent urmând să fie emise broșuri cu metodologia de organizare a acestora. Între temele principale abordate, amintim: popularizarea legilor statului, promovarea muncii, Constituția, drepturile și îndatoririle cetățenilor, „familia în socialism”, „creșterea vigilenței revoluționare” și a patriotismului ș.a. Conferințele, simpoziioanele și celelalte activități de promovare ideologică erau organizate pentru diferite categorii de muncitori: femei, tineri, intelectuali, angajați din comerț, din domeniul sanitar etc. La sate se organizau cercuri de citit și viziuneri de filme documentare de propagandă politică și ateist-științifică, iar pentru brigăzile artistice urmau să fie tipărite materiale informative privind modul lor de lucru.

O atenție deosebită era acordată pregătirii politico-ideologice a persoanelor de etnie maghiară. Alături de pregătirea propagandiștilor cunoscători ai limbii maghiare, în Oradea și în județ erau organizate cursuri în limba maghiară. Pe lângă entitățile care se ocupau, în general, de aceste lucruri, în organizarea lor intervenea Consiliul județean al oamenilor muncii de naționalitate maghiară. Astfel, în 1971 au fost ținute cursurile privind „Unele probleme actuale ale sociologiei culturii de masă”, cu participarea unor membri ai Academiei „Ștefan Gheorghiu”, „Contribuții la fundamentarea științifică a activității de difuzare în masă a științei și culturii” sau coloctiul „Cartea – mijloc important în activitatea politico-educativă de masă”, destinat bibliotecarilor²⁵.

Entitățile organizatoare ale cursurilor și dezbaterilor din Oradea și Bihor erau Comitetul de Cultură și Educație Socialistă, Comisia de răspândire a cunoștințelor științifice de pe lângă Consiliul județean al Frontului Unității Socialiste, Comitetul județean U.T.C., Consiliul județean al sindicatelor, Comitetul județean al femeilor, toate aflate sub îndrumarea Comitetului județean al P.C.R.²⁶. Unitățile industriale, C.A.P.-urile și instituțiile aveau și ele obligația organizării acestora. Periodic, la Casa de Cultură a Sindicatelor și la Liceul „Emanuil Gojdu” din Oradea aveau loc întâlniri ale reprezentanților celor mai importante unități economice și instituții din Bihor, unde erau discutate probleme locale privind educația politico-ideologică, participanții având posibilitatea de a face propuneri pentru îmbunătățirea activității în entitățile pe care le reprezentau. Cabinetul județean pentru activitatea ideologică și politico-educativă avea rol de îndrumare și control lunar a tuturor acțiunilor de acest tip desfășurate în județ.

Cursurile, dezbaterile și discuțiile erau ținute sau moderate de lectori și propagandiști special designați și repartizați pe domenii de activitate. Aceștia erau pregătiți în cadrul unor cursuri anume destinate lor. În anul 1971, circa 98% dintre propagandiști ar fi participat la aceste cursuri²⁷, o parte a acestora fiind organizate la Institutul Pedagogic, anume cursul de filozofie marxistă și cel de socialism științific – politologie marxistă²⁸, iar restul la Școala interjudețeană de partid, în cadrul Universității politice. În categoria propagandiștilor intrau prim-secretarul, directorul și membrii secției de propagandă a Comitetului județean, membrii și activiștii Biroului Comitetului județean P.C.R., secretari și secretari adjuncți ai comitetelor orașenești și comunale de partid, vicepreședinți și secretari ai consiliilor populare, directorul pe județ a Securității, comandantul Miliției, la care se adăugau inspectori școlari, profesori,

pe probleme ideologice și de propagandă. Între 1971 și 1976 a fost președintele Consiliului Culturii și Educației Socialiste, fiind astfel unul dintre cei care au contribuit la construirea cultului personalității conducătorului statului. Prezent la Oradea, acesta a insistat asupra controlului pe care conducerea județeană de partid ar avea obligația să-l exercite în practica ideologică, socotind propagandiștii drept „militanți politici” cu răspundere mare. Vezi: Arhivele Naționale – Serviciul Județean Bihor (în continuare A.N.-S.J.Bh.), *fond Comitetul Județean Bihor al P.C.R.*, dos. 1/1971, f. 204-217.

²⁵ Partidul Comunist Român – Comitetul Județean de Partid, *Program de măsuri privind îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii*, Bihor, 1971, 29p.

²⁶ A.N.-S.J.Bh., *fond Comitetul Județean Bihor al P.C.R.*, dos. 1/1971, f. 195.

²⁷ Idem, dos. 3/1976, f. 93.

²⁸ Idem, dos. 1/1971, f. 178.

directori de întreprinderi și instituții, șefi de servicii, ingineri, contabili²⁹.

Prim-secretarul, membrii Birourilor și Secretariatelor comitetelor județean, municipal, orășenești și comunale de partid erau, în același timp, propagandiști și „profesori”, ținând cursurile de pregătire a propagandiștilor. Aceștia discutau, împreună cu cursanții, programa stabilită, în mare parte, la nivel național, cu obligația de a le distribui bibliografiile, caietele documentare și alte materiale³⁰, „subliniind ideile de bază și căile de realizare pe plan local a sarcinilor ce revin organizațiilor de partid”, o oarecare adaptare a documentelor sosite de la București la realitățile bihorene, în măsura în care se putea³¹. Se abordau și probleme de metodică.

În anul 1979 existau, în județul Bihor, 19 centre de pregătire a propagandiștilor, din care 10 funcționau în municipiul Oradea³². Recrutarea și aprobarea propagandiștilor se făcea în perioada 15 iulie – 1 septembrie a fiecărui an, la momentul respectiv încercându-se creșterea, în rândul acestora, a ponderii muncitorilor³³. Tematica se stabilea până la data de 15 septembrie³⁴.

În lunile septembrie și octombrie 1979, propagandiștii au fost pregătiți în trei serii. Astfel, din prima serie făceau parte propagandiștii cadre didactice, instruiți între 2-8 septembrie. În cea de-a doua serie intrau propagandiștii de partid, din U.T.C., sindicatele orădene și din orașele bihorene Aleșd, Beiuș, Dr. Petru Groza, Marghita și Salonta, respectiv cei din fabricile și instituțiile din județ. Pregătirea lor s-a făcut între 10-22 septembrie 1979. În seria a III-a, pregătită între 1-14 octombrie, au intrat propagandiștii din unitățile agricole și F.U.S.³⁵.

Deși nu dispunem de date privind numărul propagandiștilor pe toți anii vizați în prezentul studiu, amintim totuși că, în anul 1985, în județul Bihor erau pregătite 565 de astfel de persoane³⁶. Acești propagandiști au ținut, pe parcursul aceluiași an, 8460 de cursuri, simpozioane, dezbateri pentru circa 990.500 de persoane, cumulată³⁷. Pentru pregătirea lor au fost organizate cursuri la nivel de județ, municipiu, orașe și comune, numărul lor fiind stabilit cu câteva luni înainte pentru fiecare caz.

Presa locală era văzută ca un vehicul de răspândire a principiilor socialiste către populație. Aici, revista de cultură *Familia* se evidenția în special prin articolele culturale, dar și prin cele de teoria și știința politicii și a conducerii, propunându-se abordarea inclusiv a unor teme de politică externă, acestea orientate către exploatarea laturilor negative ale sistemului economic capitalist³⁸.

Un rol mai însemnat în această direcție îl aveau cotidienele *Crișana* și *Faklya*, unde articolele dedicate ideologiei marxist-leniniste și „îndeplinirii sarcinilor profesionale” erau mai multe³⁹. Concret, în paginile ziarelor erau promovate activități cu caracter ideologic ale comitetelor de partid, dar și articole conținând exemple de realizare și depășire a planului de producție, respectiv texte critice la adresa celor care nu o făceau sau unde erau semnalate probleme de calitate.

Timp de două săptămâni pe an, fiecare redactor al celor două ziare avea obligația deplasării la Secția de propagandă a județenei de partid, respectiv zece zile lunar la o întreprindere, el urmând să scrie articole dedicate⁴⁰. Sinteze ale tematicilor orientative propuse pentru dezbateri erau publicate, periodic, în ziarele locale, de acest aspect răspunzând Secția de propagandă a C.J. al P.C.R..

²⁹ *Ibidem*, f. 187.

³⁰ *Bihoreanul*, nr. 797, 18-24 aprilie 2016, p. 6.

³¹ Acestea cuprindeau legi, Hotărâri ale Consiliului de Miniștri, ale Plenarelor C.C. al P.C.R., documente din cadrul Congreselor și Conferințelor Naționale ale P.C.R., discursuri, materiale referitoare la istoria României, ideologia marxistă etc.

³² A.N.-S.J.Bh., *fond Comitetul Județean Bihor al P.C.R.*, dos. 7/1979, f. 67.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*, f. 75.

³⁵ *Ibidem*, f. 77.

³⁶ *Ibidem*, f. 76.

³⁷ *Idem*, dos. 11/1987, filă nenumărată.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Idem*, dos. 1/1971, f. 150-152.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 180; *Idem*, dos. 3/1976, f. 100.

În același timp, Comitetul Județean solicita centrelor de radioficare pregătirea de emisiuni despre activitatea întreprinderilor și a centrelor agricole, emisiuni care să combine informații de ordin economic cu idei politice⁴¹.

Conform raportului întocmit la finalul anului 1975, pe parcursul anului anterior cursurile și conferințele de educație politico-ideologică s-ar fi desfășurat pe baza documentelor Congresului al XI-lea al P.C.R., la care s-au adăugat discursurile ținute de N. Ceaușescu în cadrul vizitelor de lucru efectuate în țară. Astfel, în județul Bihor ar fi fost organizate un total de 5168 de cursuri, la care ar fi participat 212.537 cursanți, din care 63.671 membri de partid, 75.589 U.T.C.-iști, 55.986 membri de sindicat. Majoritatea acestor cursuri (1614) au fost organizate în întreprinderile industriale și prestatoare de servicii, restul fiind ținute în instituțiile de cultură și de învățământ, respectiv în cele administrative. Cei mai puțini cursanți erau la universitatea serală de marxism-leninism⁴². La acel moment, în județ existau 5949 de lectori și propagandiști, responsabili de ținerea cursurilor și dezbaterilor, din care 3107 aveau studii superioare.

În raport se menționează că propagandiștilor le-au fost organizate cursuri de instruire specifice, cu dezbateri, formularea de întrebări și răspunsuri la întrebări, vizite, schimburi de experiență, activități metodice etc. Aceste cursuri erau ținute de către membrii Biroului și ai Secretariatului Comitetului Județean de Partid. Pe lângă aceștia, expuneri privind unele teme istorie, „problemă națională” și politică externă au fost ținute de reprezentanți ai Comitetului Central al P.C.R. Propagandiștilor le erau distribuite, în acel an, broșuri informative ca de pildă: „25 de întrebări și răspunsuri despre Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R.”, „Bihorul pe coordonatele socialismului” ș.a.⁴³.

La jumătatea anilor '70, între subiectele abordate în învățământul politico-ideologic din Bihor amintim: aspecte ce țin de politica externă a României prin prisma vizitelor bilaterale în alte state, „creșterea bunăstării materiale și spirituale a poporului”, acestea împreună cu „tezele” lui Nicolae Ceaușescu și „contribuția” lor, prin discursuri, la fundamentarea marxism-leninismului⁴⁴. Alte subiecte abordate în acea perioadă erau: „relația dialectică între general și particular, dintre baza materială și viața spirituală, dintre existența socială și conștiința”, „promovarea umanismului socialist”, „principiile fundamentale ale trecerii în viitor la societatea comunistă” și altele asemenea⁴⁵. Limbajul de lemn și ambiguitatea în care erau formulate aceste teme nu ne permite să înțelegem exact conținutul cursurilor. Manifestări cu caracter ideologic erau dedicate sărbătoririi zilei de 24 Ianuarie, Zilei Internaționale a Femeii, Zilei Internaționale a Muncii, celei de 23 August, Zilei Republicii, iar, mai târziu, zilei de naștere a lui N. Ceaușescu, 26 ianuarie.

Pe parcursul aceluiași deceniu, în Oradea erau organizate și alte evenimente de promovare a principiilor politice socialiste, a protocronismului și a cultului personalității. Între ele, expoziții „cu mesaj patriotic și caracter științific” la Muzeul Țării Crișurilor, la Filiala artiștilor plastici și la biblioteca județeană și spectacole tematice la Teatrul de Stat.

În cadrul plenarei lărgite a Comitetului Județean P.C.R. Bihor din 1976, s-a considerat că activitatea politico-ideologică desfășurată la nivelul județului în prima jumătate a deceniului, deși ar fi crescut ca intensitate, nu satisfăcea pretențiile conducerii de partid de la București⁴⁶. Principala nemulțumire era legată de folosirea, în prea mică măsură, a documentelor de partid ca sursă principală. De asemenea, numărul excluderilor din partid (788 în anii 1975-1976) ar fi crescut datorită unor insuficiențe ideologice contrare celor „oficiale”⁴⁷. Unele „nerealizări” de ordin economic, în ce privește producția totală, productivitatea muncii (inclusiv absențele de la serviciu), normele de consum sau chiar în ce privește activitatea artistică din întreprinderi, ar fi apărut, parțial, din același motiv⁴⁸. Tot ca urmare a slabei pregătiri de natură ideologică și

⁴¹ Idem, dos. 12/1977, f. 86.

⁴² Idem, dos. 4/1980, f. 74.

⁴³ Idem, dos. 8/1975, f. 271.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 273.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 276-277.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 71-72.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 82.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 88-89.

patriotică s-ar fi înregistrat câteva sute de cazuri de neglijență în serviciu, furturi și delapidări⁴⁹, iar numărul divorțurilor ar fi crescut de la 442 în anul 1972, la 1128 în anul 1975⁵⁰.

Pentru îmbunătățirea activității ideologice, Comitetul județean de partid a solicitat, în luna martie 1976, verificarea anuală a activității Consiliului de educație politică și cultură socialistă. Secretarii și secretarii adjuncți ce participau la cursuri de „instruire” erau apoi trimiși în vizite în fabrici și la „punctele de documentare politico-ideologică” (majoritatea, însă, abia în faza de amenajare⁵¹). În plus, fondurile destinate acțiunilor de propagandă urmau a fi redirecționate, cu prioritate, dinspre cheltuielile legate de cursuri către tipărirea de afișe și lozinci⁵².

Activitatea politico-ideologică se desfășura cu ajutorul unei bibliografii indicate de „județ”, alături de care, unde exista posibilitatea, se apela la mijloace audio-vizuale, precum hărți, diapozitive, diafilme, planșe, grafice⁵³. În unele cazuri, grupurile de participanți urmăreau la comun emisiuni sau discursuri transmise de televiziune sau radio. Aparent important pentru comitetul județean de partid era numărul întrebărilor formulate de către cei care participau la dezbateri, un număr mic sau inexistent de întrebări însemnând un oarecare eșec al cursului și dovada unui nivel redus de pregătire a formatorilor.

Ideologia comunistă era promovată și prin „manifestări cultural-artistice”, ținute de către formații organizate la nivelul fiecărei unități economice sau instituții mai mari, respectiv, în județ, în fiecare comună. Aceste formații aveau obligația să „promoveze în repertoriul lor lucrări cu mesaj profund patriotic, oglindind viața și eforturile oamenilor muncii pentru edificarea socialismului și comunismului în România”⁵⁴. În total, în anul 1975, în județul Bihor existau cel puțin 284 de formații artistice organizate prin sindicate, cu 3500 de membri. Acestea participaseră atunci la manifestări precum Festivalul național al artei amatorilor, Zilele teatrului de amatori, un concurs de poezie patriotică intitulat Poporul, patria, partidul, reuniuni corale sau de dans⁵⁵.

Printr-o hotărâre a Biroului Comitetului județean de partid Bihor erau înființate, în anul 1975, Consilii de educație politică și cultură socialistă. Totodată, în cadrul Institutului Pedagogic s-a înființat un „laborator de studii și cercetări” privind relațiile interumane la locul de muncă, conducerea județeană a P.C.R. obligând profesorii de științe sociale să se deplaseze în fabrici pentru a face echipă cu propagandiștii existenți deja acolo⁵⁶.

La nivelul anului 1979, în întreg județul Bihor s-ar fi desfășurat 6397 de cursuri de educație politico-ideologică, la care ar fi participat aproximativ 258.756 de persoane, între care 2600 de propagandiști⁵⁷. Pentru membrii de partid ar fi fost organizate 2518 cursuri, la care ar fi asistat 87.552 de persoane. În cadrul învățământului politico-ideologic organizat de către U.T.C., sindicate și F.U.S. s-ar fi ținut 3802 cursuri, la care ar fi participat 171.204 persoane⁵⁸.

Principalele teme abordate erau atât de ordin politic, cât și economic, accentul pus asupra celei de-a doua categorii crescând în acei ani, odată cu pretențiile de reducere a consumului oricăror resurse. Iar discuțiilor cu privire la reducerea consumului de materii prime și electricitate li s-au adăugat cele privind „folosirea fondului funciar”, în sensul creșterii suprafețelor cultivate⁵⁹. „Formarea conștiinței socialiste” trebuia să fie efectul cursurilor și în rândul cadrelor didactice și a celor sanitare⁶⁰.

Conform unui plan de măsuri asumat de comitetul județean Bihor al P.C.R., activitățile desfășurate în cadrul învățământului politico-ideologic din anii anteriori aveau să fie supuse analizei organizațiilor de partid pe parcursul verii 1979, pentru ca la 1 septembrie să poată fi definite grupele de studiu. Se analiza posibilitatea înființării unor filiale ale Universității politice

⁴⁹ *Ibidem*, f. 90, 101-103.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 91.

⁵¹ *Ibidem*, f. 92.

⁵² *Idem*, dos. 7/1979, f. 54v.

⁵³ *Idem*, dos. 12/1977, f. 89.

⁵⁴ *Idem*, dos. 8/1975, f. 276.

⁵⁵ *Idem*, dos. 3/1976, f. 103.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 173.

⁵⁷ *Idem*, dos. 12/1977, f. 86.

⁵⁸ *Crișana*, anul XXXIV, nr. 20, 25 ianuarie 1979, p. 2; A.N.-S.J.Bh., *fond Comitetul Județean Bihor al P.C.R.*, dos. 7/1979, f. 66.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 69.

în județ. Controlul acțiunilor de ordin politic și ideologic era sortat pe categorii și organizat pe trimestre. Astfel, pentru anul 1980, în trimestrul I era programat controlul cursurilor recapitulative și a desfășurării repertoriului artistic din instituțiile culturale pe stagiunea 1979/1980. Cotoarele privind desfășurarea activităților politico-ideologice de partid, ale U.T.C., sindicatelor și F.U.S. se țineau pe parcursul trimestrului II, iar altele privind programul de vacanță a elevilor și studenților aveau loc în trimestrul al III-lea. În trimestrul IV se organizau cotoarele în instituțiile de învățământ, privind „aplicarea măsurilor” de „intensificare” a acțiunilor ideologice convenite în lunile anterioare⁶¹.

Un rol tot mai important era acordat, în preajma anului 1980, așa-numitelor *brigăzi științifice*, formate din activiști, cadre didactice ș.a.. Prin Comitetul de cultură județean și Comisia județeană de răspândire a cunoștințelor științifice, aceste brigăzi aveau obligația de a se deplasa în fabrici, C.A.P.-uri, pe șantiere, pentru a oferi sprijin informațional pe domenii precum istoria și științele exacte⁶². Se ajungea, pentru întregul an 1983 și primul trimestru al anului 1984, la circa 2500 de întâlniri ale acestor brigăzi cu angajații întreprinderi industriale⁶³.

Conform rapoartelor, „sarcinile economice” deveniseră cele mai importante în cadrul unităților agricole și industriale, ele „subordonând munca organizatorică și politico-educativă”⁶⁴.

La începutul anului 1980, în județul Bihor ar fi funcționat 1775 de organizații de bază, care ar fi discutat, în medie lunară, circa 1945 de subiecte de ordin ideologic și economic. Acestea ar fi avut circa 80.000 de membri la acel moment, iar prezența lor în cadrul adunărilor generale ar fi fost de 95,0%⁶⁵. Tot în medie lunară, în cadrul organizațiilor de bază s-ar fi ținut 1275 de expuneri, de 3745 de membri de partid, luând cuvântul puțin peste 10.000 de persoane. În ce privește secretarii de partid, aceștia ar fi participat, în medie, la 742 de adunări generale lunar, iar secretarii adjuncți pe probleme de propagandă, la circa 480 de anunări lunar⁶⁶.

În anul 1982, în urma desfășurării celui de-al doilea Congres al educației politice și culturii socialiste, Biroul comitetului județean Bihor al P.C.R. adopta un nou program de activitate pentru Consiliul județean de educație politică și cultură socialistă. În acesta era stipulat rolul său de coordonator al programelor de propagandă politică din județ. Un accent nou se punea, la acel moment, pe „autoconducerea și autoaprovizionarea” unităților economice (în contextul declanșării procesului de achitare a datoriei externe), principiul urma să fie dezvoltat în cadrul tuturor dezbaterilor economice. Consecvent, aspecte privind „devotamentul” față de partid, stat și conducătorii politici, dar și față de muncă și restul muncitorilor, „fără deosebire de naționalitate”, aveau să fie discutate alături de altele, „în spiritul ateismului militant”, acestea având să fie reflectate, între altele, prin „manifestări artistice”. În acest proces, instituțiile de învățământ aveau să joace un rol intermediar, între „județ” și colectivele muncitorești, iar presa își continua rolul de promovare a acțiunilor de tip politico-ideologic⁶⁷.

Dintre membrii comitetului județean de partid Bihor, cei care răspundeau de chestiunile privind educația politico-ideologică, în anii 1981-1982, erau Szantó Istvan⁶⁸, Ioan Vulturar⁶⁹ și Ioan Tincuț⁷⁰, aceștia având obligația prezentării unor rapoarte de activitate în fața Biroului și a Secretariatului comitetului județean la date stabilite printr-un program⁷¹. În cadrul „dezbaterilor ideologice” ale anului 1982, erau programate mai multe teme, între care amintim: „Documentele Congresului al XII-lea al P.C.R.”, „Concepția P.C.R., a tovarășului Nicolae Ceaușescu privind rolul și locul educației materialist-științifice în formarea conștiinței socialiste a maselor”, dezbaterea „Din experiența comitetelor de partid în munca cu comisiile propagandiștilor și agitatorilor”, schimbul de experiență „Contribuția formelor și mijloacelor muncii politice de masă la realizarea sarcinilor din zootehnie și asigurarea ca fiecare gospodărie să devină crescătoare

⁶¹ *Ibidem*, f. 70.

⁶² *Idem*, dos. 4/1980, f. 74.

⁶³ *Ibidem*, f. 70.

⁶⁴ *Idem*, dos. 2/1984, f. 108v.

⁶⁵ *Idem*, dos. 3/1981, f. 179v.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 180.

⁶⁷ *Idem*, dos. 3/1981, f. 180v.

⁶⁸ *Idem*, dos. 6/1982, f. 232-233.

⁶⁹ Președintele Colegiului de partid pe județul Bihor.

⁷⁰ Secretar al Comitetului Județean P.C.R. Bihor.

⁷¹ Director al Cabinetului județean P.C.R. Bihor.

de animale”⁷². Aspecte privind vizita de lucru a soților Ceaușescu în Oradea și Bihor, dar și discursul din cadrul Plenarei lărgite a C.C. al P.C.R. erau, de asemenea, discutate în cadrul cursurilor⁷³, pe lângă obișnuita temă a actului de la 23 august 1944 sau a politicii externe a R.S.R.⁷⁴

Tot în anul 1982 erau programate mai multe spectacole și serbări în Oradea și în județ, pentru care comitetul județean a urmărit bifarea aceluiași reper ideologic. Exemple ar fi: Festivalul dansului popular bihorean Felix '82, Festivalul de muzică ușoară Cântecul tineretului, Luna culturii și artei bihorene Crisia ș.a.⁷⁵

Într-un alt program, elaborat de C.J. pentru Consiliul județean de educație politică și cultură socialistă pentru anul 1983, se preciza că toate entitățile angrenate în „intensificarea activității politico-ideologice” aveau obligația de a prezenta un raport activitate lunar cu acțiunile bifate. În graficul de ședințe al Consiliului pentru prima jumătate a anului 1983 mai figurau: „Modul cum au fost constituite și își desfășoară activitatea comisiile de propagandiști și agitatori în sprijinul realizării sarcinilor de plan”, „Preocuparea organelor și organizațiilor de partid pentru organizarea și desfășurarea dezbaterilor ideologice și a propagandei prin conferințe”, „Modul în care comitetul de partid, conducerea Institutului de învățământ superior Oradea și Consiliul A.S.C. acționează pentru intensificarea educației patriotice, moral cetățenești în rândul cadrelor didactice și a studenților”⁷⁶.

Următoarele date pe care le reliefăm aici sunt din anul 1984, an când au fost marcate patru decenii de la momentul 23 august 1944, respectiv anul în care a avut loc Congresul al XIII-lea al P.C.R..

În Bihor, în anul 1984, la cursurile și dezbaterile ideologice și economice ar fi participat 305.112 persoane⁷⁷. Tot la nivel județean, în 1984 s-ar fi desfășurat 397 de cursuri de tip cultural-științific și alte 269 tehnico-aplicative⁷⁸. Pe lângă acestea, erau organizate cercuri de ateism, cercuri „tehnice aplicative” sau cercurile „Prietenii adevărului științific”⁷⁹, în total circa 3000 de activități cu caracter științific⁸⁰. Totodată, din județul Bihor ar fi participat 106 cercuri de creație la Festivalul „Cântarea României”⁸¹. Dintre manifestările cu caracter ideologic/artistic și de propagare a cercetării științifice ale aceluși an amintim: „Săptămâna universitară”, ținută sub genericul „Cercetare – eficiență – aplicabilitate”; „Zilele Crisia”; „Istorie – educație - știință și civilizație” etc⁸².

În mediul rural aveau loc pregătiri ideologice și de ordin economic în cadrul Cooperativelor, dar și la căminele culturale, astfel încât „fiecare locuitor al comunelor, fiecare om al ogoarelor să-și judece propria activitate precum un economist. Adică să aibă clar în minte cât trebuie să lucreze într-o zi și ce influență va avea efortul depus de el asupra planului de producție”⁸³.

De coordonarea la nivel județean a activităților cu caracter ideologic răspundeau Ana Săndulescu⁸⁴ (avea în subordine toate tipurile de acțiuni), Dumitru Berinde⁸⁵ (activitatea Teatrului de Stat, a Filarmonicii ș.a.), Viorica Piscoi⁸⁶ (activități educativ-formative), Gheorghe Suciu⁸⁷ (activități cultural-științifice), Petru Demeter (respectarea sarcinilor de plan) și Nistor Ciordaș⁸⁸ (bazele materiale și bugetele căminelor culturale și caselor de cultură)

„Câștigul ilicit”, „individualismul”, „lăcomia”, „egoismul”, „grandomania” trebuiau, prin

⁷² A.N.-S.J.Bh., *fond Comitetul Județean Bihor al P.C.R.*, dos. 6/1982, f. 234-235.

⁷³ *Ibidem*, f. 235-236.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 237.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 240.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 238.

⁷⁷ *Idem*, dos. 4/1983, f. 43-44.

⁷⁸ *Idem*, dos. 5/1985, f. 28v.

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ *Ibidem*, f. 29.

⁸² *Idem*, dos. 2/1984, f. 89-89v.

⁸³ *Ibidem*, f. 109; *Idem*, dos. 5/1985, f. 29.

⁸⁴ *Idem*, dos. 2/1984, f. 112v.

⁸⁵ Secretar al Comitetului Județean P.C.R. Bihor.

⁸⁶ Secretar al Comitetului Județean P.C.R. Bihor.

⁸⁷ Inspector școlar general la Inspectoratul Școlar Județean Bihor.

⁸⁸ Președintele Comitetului de Cultură și Educație Socialistă Bihor.

activitatea politico-ideologică, „combătute”⁸⁹. „Neajunsurile” muncii politico-ideologice din acel an au fost semnalate în cadrul plenarei C.J. P.C.R. Bihor din 1984. Între ele, unul dintre cele mai comune privea frecventarea cultelor neoprotestante și a evenimentelor organizate de acestea⁹⁰. Numărul persoanelor care făceau acest lucru ar fi crescut în mai multe unități economice, dar și în cadrul U.T.C., atrăgând după sine sancțiuni și chiar excluderi din partid. Un motiv în spatele situației ar fi fost lipsa, din bibliotecile întreprinderilor, a cărților cu conținut ateist⁹¹, dar și „neglijența” șefilor de organizații în această direcție. Tematica dezbaterilor nu ar fi fost, întotdeauna, adaptată nevoilor organizațiilor de bază⁹², iar numărul tinerilor angrenați în acestea și în întrecerile sportive ar fi fost prea mic⁹³. Activitatea formațiilor muzicale era, de asemenea criticată, îndeosebi pentru că ar fi cuprins prea puține compoziții cu caracter patriotic, „cu o tematică de educație materialist-științifică”⁹⁴. Un alt motiv de nemulțumire ar fi fost numărul relativ mare al absențelor de la locul de muncă, la nivelul județului Bihor adunându-se circa 657.000 de ore absențe nemotivate⁹⁵.

Prin urmare, între obiectivele învățământului politico-ideologic, stabilite de către comitetul județean de partid Bihor pentru anul 1986, amintim îmbunătățirea rolului coordonator al Consiliului Județean de Educație Politică și Cultură Socialistă în toate activitățile dedicate, generalizarea studiului unor discipline precum literatura, istoria și geografia la cât mai multe categorii de persoane, respectiv „legarea științei, învățământului cu producția”, iar repertoriile formațiilor artistice erau revizuite, în perspectiva „îmbunătățirii” lor⁹⁶.

Activitatea organizațiilor de partid, a sindicatului, presei și U.T.C. în domeniul propagandei era discutată în cadrul ședințelor de Secretariat, lunar, pe teme. În paralel, erau organizate dezbateri și sesiuni de referate și schimburi de experiență pe propaganda politică în domenii precum mineritul, energia, petrolul, transporturile⁹⁷. În anul 1986, responsabili pentru coordonarea acestor activități erau, din partea comitetului județean, Ana Săndulescu și Traian Bondar⁹⁸.

Între temele de conferințe propuse pentru 1986, amintim: „Doctrina Ceaușescu – strălucită contribuție la dezvoltarea creatoare a gândirii social-politice și filosofice românești, la îmbogățirea teoriei și practicii revoluționare contemporane” sau „Socialismul – singura cale de înlăturare a exploatării și asupririi maselor populare, a inegalităților sociale și naționale, de făurire a unei orânduiri cu adevărat umane, mai drepte și mai bune”⁹⁹.

Doi ani mai târziu, instituțiile de cultură din județ (Muzeul Țării Crișurilor, Biblioteca Județeană, Întreprinderea Cinematografică) propuneau, la rândul lor, manifestări ce cuprindeau, pe lângă componenta culturală, și una de tip ideologic-propagandistic. Unele dintre ele erau anuale/lunare, iar altele doar ocazionale sau unice. Dintre acestea amintim: „Muzeul – factor activ al educației socialiste, multilaterale a oamenilor muncii”, „110 ani de la proclamarea independenței de stat a României”, „Omagiul și recunoștință personalității și activității tovarășului Nicolae Ceaușescu”, „Rolul cărții în formarea concepției materialist-științifice a oamenilor muncii”, „Săptămâna filmului social-politic”¹⁰⁰. Totodată, pentru anul 1989 au fost programate manifestări (spectacole, expoziții, concerte etc.) dedicate unor aniversări istorice: 130 de ani de la unirea Principatelor Române, 50 de ani de la „marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică” de la 1 mai 1939, 40 de ani de la declanșarea procesului de cooperativizare a agriculturii, 45 de ani de la eliberarea Oradiei de sub puterea germano-horthystă ș.a. Alte evenimente au fost dedicate, în acel an, Congresului al XIV-lea al P.C.R. Acestea toate erau

⁸⁹ Vice-președinte al Consiliului Popular Județean.

⁹⁰ A.N.-S.J.Bh., *fond Comitetul Județean Bihor al P.C.R.*, dos. 2/1984, f. 112v.

⁹¹ *Ibidem*, f. 92-94, 114v.. Prezent la plenara C.J. P.C.R. Bihor din 1984, Petru Enache, secretar al C.C. al P.C.R. pe probleme de propagandă exemplifica prin câteva organizații neoprotestante ce ar fi funcționat în județ: „Isus pentru lumea comunistă” sau „Cruciada creștină anticomunistă”. Vezi: *Ibidem*, f. 94.

⁹² *Ibidem*, f. 90.

⁹³ *Ibidem*, f. 113.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 115.

⁹⁵ *Ibidem*, f. 116.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 89v.

⁹⁷ *Idem*, dos. 14/1986, f. 51.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 52-52v.

⁹⁹ Șef secție propagandă la Comitetul Județean P.C.R. Bihor.

¹⁰⁰ A.N.-S.J.Bh., *fond Comitetul Județean Bihor al P.C.R.*, dos. 14/1986, f. 52v.-53.

organizate de către Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă, Consiliul Județean al sindicatelor, Muzeul Țării Crișurilor, Uniunea Artiștilor Plastici, filiala Bihor, Teatrul de Stat, Filarmonica de Stat ș.a..

Cifrele enumerate în documente arată că, în trimestrul întâi al anului 1988 s-ar fi ținut, în județul Bihor, 1175 de cursuri politico-ideologice și circa 2900 de cercuri tehnice și științifice în școli, organizate împreună cu instituțiile de cultură și unele fabrici¹⁰¹. În total, pe perioada anului de studiu 1987-1988, în Bihor s-ar fi ținut 9383 de cursuri, cu participarea a 317.512 persoane, adică peste 70% din populația majoră a județului¹⁰².

Într-unul din ultimele planuri de măsuri privind activitatea ideologică din județ, adoptat pentru perioada 1988-1989, se solicita analizarea tuturor activităților din anul precedent și corectarea greșelilor, organizarea instruirii secretarilor adjuncți cu propaganda în toate comitetele de partid, cu definitivarea numărului și tipurilor de cursuri, selectarea propagandiștilor. Programe de studiu aveau să fie prezentate Biroului C.J. și de către Universitatea Politică și de Conducere, urmând să se aloce fonduri pentru dotarea bibliotecilor cu bibliografie de specialitate. În acei ani continua trimiterea propagandiștilor și a profesorilor de științe sociale în unitățile industriale pentru a susține cursuri.

Exemple de activități din întreprinderi și instituții

La începutul anilor '70, activitatea propagandistică desfășurată în cadrul Trustului de Construcții Locale se făcea prin vizionări de filme în căminele de cazare, prin afișarea de fotografii cu principalele obiective date în folosință, dar și prin realizarea de scurtmetraje proprii în cadrul clubului muncitoresc și anchete, cu aspecte referitoare la munca de pe șantier. La nivelul Trustului era editată o foaie volantă cuprinzând articole de propagandă¹⁰³. La Întreprinderea Textilă „Crișana”, un sfert din cei circa 1000 de angajați erau angrenați în activități cu caracter ideologic, dezbaterile organizate referindu-se cu precădere la economie și protecția muncii¹⁰⁴.

S-a estimat că, la nivelul municipiului Oradea, circa 5000 de persoane, membre ale organizațiilor de partid, ar fi participat la dezbaterile privind activitatea politico-ideologică, un număr mult prea mic în concepția liderilor politici locali¹⁰⁵. Ca atare, s-a sugerat ca directorii de întreprinderi și instituții, șefii de secții, maiștrii, inginerii-șefi ș.a. să presteze și activități de propagandă politică, inclusiv discuții om la om cu fiecare membru de partid despre producție, viața familială, creșterea copiilor etc.¹⁰⁶

La Cooperativa „Lemnul” ar fi existat, în anul 1979, 19 astfel de cercuri, unde se discutau aspecte privind propaganda vizuală din secții, îmbunătățirea conținutului gazetei de perete, dar și aspecte ce țineau de activitatea economică, de producție și reducerea consumului de energie¹⁰⁷. Dezbateri privind folosirea la capacitate maximă a utilajelor și reducerea consumului de materii prime, odată cu creșterea calității produselor, s-ar fi ținut atunci și la întreprinderile Alumina, Combinatul de Prelucrare a Lemnului (C.P.L.), Sinteza sau Întreprinderea de confecții¹⁰⁸.

O serie de dezbateri au avut loc pe marginea „formării omului nou”, în toamna anului 1979. Micro-conferința „Contribuția muncii politice de masă la eliminarea rebutului uman și formarea omului nou” era organizată de către U.J.C.M. Bihor, cu participarea U.T.C. și F.D.U.S. și a reprezentanților cooperativelor meșteșugărești. O dezbatere privind corelarea muncii politice cu activitatea economică a întreprinderilor era organizată împreună cu propagandiștii, pentru ca aceștia să răspândească cele transmise la nivelul colectivelor de muncitori, în principal fiind vorba despre acțiuni de creștere a productivității muncii, control și împiedicarea „abaterilor de la normele eticii și echității socialiste”¹⁰⁹.

¹⁰¹ Idem, dos. 19/1988, file nenumerate; Idem, dos. 7/1989, filă nenumărată.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ Idem, dos. 19/1988, file nenumerate.

¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ Idem, dos. 1/1971, f. 155-156.

¹⁰⁷ *Ibidem*, f. 170.

¹⁰⁸ *Ibidem*, f. 174.

¹⁰⁹ A.N.-S.J.Bh., *fond Comitetul Județean Bihor al P.C.R.*, dos. 26/1980, f. 152-153.

La finalul anilor '70, în fabricile din județ se creau așa-numitele „colective model de muncă și viață comunistă”. Ca exemple, la Înfrățirea funcționa unul la atelierul de mașini de găurit în coordonate, format din 54 de persoane, la C.P.L. exista unul la sectorul debitării masive, alcătuit din 50 de membri, la Alumina erau două colective, unul la secția de înaltă presiune, iar altul la secția evaporare, cu un total de 95 de membri. La I.A.S. Sere existau trei astfel de colective, cu un total de 135 de membri¹¹⁰. Conform documentelor, „colectivele model” de la uzina de alumina ar fi încheiat planul cincinal cu 80 de zile mai devreme, cu o depășire a celui anual cu 16.000 de tone de alumina, ar fi redus cantitatea de materii prime folosite și ar fi îmbunătățit productivitatea muncii cu 8%¹¹¹.

În anii '80, organizațiile de partid din fabrici și instituții au continuat să organizeze atât conferințe și dezbateri, cât și schimburi de experiență. Tendința accentuării importanței depășirii planului de producție paralel cu reducerea consumurilor de tot felul a rămas și s-a extins. Pe lângă rapoartele economice, alți indicatori ai, să o numim, reușitei sesiunilor era creșterea numărului de membri de partid, indiferent de organizație, reducerea numărului sancțiunilor și excluderilor sau reducerea numărului aderenților la cultele neoprotestante.

La începutul anului 1984, la Alumina era organizat un schimb de experiență pe tema „Societatea, omul și sănătatea – forme și metode ale educației materialist-științifice”, iar la Complexul C.F.R. unul cu tema „Stil și metode de muncă folosite de Consiliile educației politice și culturii socialiste în educarea materialist-științifică”¹¹².

Activitatea politico-ideologică era una de bază în instituțiile și întreprinderile bihorene, în anii '70-'80. Importanța sa era considerată crucială, era crescută artificial, în condițiile în care autoritățile de la București și P.C.R. aveau pretenția unor rezultate economice tot mai bune de la an la an. Toate acțiunile realizate sub comandă ideologică aveau menirea de a mobiliza populația, de a o îndoctrina, în final de a crea „omul nou”. Înafara unor accente educative, de alfabetizare, astfel de acțiuni nu au produs rezultate de niciun fel, utilitatea lor reală fiind inexistentă.

¹¹⁰ *Ibidem*, f. 166.

¹¹¹ *Ibidem*, f. 167.

¹¹² *Idem*, dos. 2/1984, f. 72v.